

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

2	5	8	6	5
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	3
---	---	---	---

Master of Arts (Sociology) 3rd Semester
(2124)

SOCIAL DEVELOPMENT IN INDIA

Paper : SOC-O-632 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 80

Note :— Question No. 1 is compulsory. Attempt **ONE** question each from Units I to IV.

1. Attempt in about **30-35** words each :
- (i) What is Development Planning ?
 - (ii) Meaning of Inclusive Development.
 - (iii) NITI Aayog.
 - (iv) What are Voluntary Sector Organizations ?
 - (v) What are Backward Classes ?
 - (vi) Mention four problems of Scheduled Tribes.
 - (vii) Mention four development schemes for Scheduled Castes in India.
 - (viii) What is Protective Discrimination ?
 - (ix) Define Globalization.
 - (x) What is Cultural Imperialism ? 10×2=20

UNIT—I

- 2. Highlight various indicators of Social Development. 15
- 3. Critically discuss the Development Planning in India. 15

UNIT—II

4. What is Voluntary Sector Organization ? Explain its potentials and limitations. 15
5. Examine the role and significance of Voluntary Sector Organization. 15

UNIT—III

6. Explain the various problems of Scheduled Castes in India. 15
7. What were Backward Classes Commissions and their recommendations ? 15

UNIT—IV

8. Discuss the impact of Globalization on Indian Youth. 15
9. Critically examine the impact of Globalization on Indian Women. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। यूनिट I से IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न करें।

1. प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 30-35 शब्दों में दें :
 - (i) विकास योजना क्या है ?
 - (ii) समावेशी विकास का अर्थ।
 - (iii) नीति आयोग।
 - (iv) स्वैच्छिक क्षेत्र संगठन क्या है ?
 - (v) पिछड़ा वर्ग क्या है ?
 - (vi) अनुसूचित जनजातियों की चार समस्याओं का उल्लेख करें।
 - (vii) भारत में अनुसूचित जातियों के लिए चार विकास योजनाओं का उल्लेख करें।

(viii) सुरक्षात्मक भेदभाव क्या है ?

(ix) वैश्वीकरण को परिभाषित करें।

(x) सांस्कृतिक साम्राज्यवाद क्या है ?

10×2=20

यूनिट—I

2. सामाजिक विकास के विभिन्न संकेतकों पर प्रकाश डालें। 15
3. भारत में विकास नियोजन की आलोचनात्मक चर्चा करें। 15

यूनिट—II

4. स्वैच्छिक क्षेत्र संगठन क्या है ? इसकी संभावनाओं और सीमाओं की व्याख्या करें। 15
5. स्वैच्छिक क्षेत्र संगठन की भूमिका और महत्व का परीक्षण करें। 15

यूनिट—III

6. भारत में अनुसूचित जातियों की विभिन्न समस्याओं की व्याख्या करें। 15
7. पिछड़ा वर्ग आयोग और उनकी सिफारिशें क्या थीं ? 15

यूनिट—IV

8. भारतीय युवाओं पर वैश्वीकरण के प्रभाव की चर्चा करें। 15
9. भारतीय महिलाओं पर वैश्वीकरण के प्रभाव का आलोचनात्मक परीक्षण करें। 15

(पंजाबी अनुवाद)

नੋਟ :- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :

(i) ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

(ii) ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ।

(iii) ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ।

(iv) ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?

(v) ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ?

- (vi) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- (vii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਚਾਰ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- (viii) ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (x) ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਕੀ ਹੈ ? 10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਚਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ। 15
3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—II

4. ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
5. ਸਵੈਇੱਛਤ ਖੇਤਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15
7. ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀ ਸਨ ? 15

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
9. ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15